

Відновлення України через призму запуску накопичувальної складової пенсійного забезпечення в Україні»

Олег Макаренко

Поточна ситуація зі станом пенсійної системи України, а також можливостей Пенсійного фонду України (надалі – ПФУ), який функціонує на принципах солідарної системи пенсійного забезпечення, дозволяє зробити однозначний висновок про відсутність жодних позитивних сподівань щодо збалансованого функціонування солідарної системи у короткостроковій та довгостроковій перспективі з урахуванням прогнозованих вітчизняними науковцями демографічних тенденцій і змін вікової структури населення. Воєнна агресія росії тільки поглиблює існуючу кризу формування доходної частини бюджету ПФУ та пришвидшує ризик невиконання пенсійних зобов'язань вже у найближчій перспективі. Існуючі диспропорції функціонування ПФУ нікуди самі по собі не подінуться і потребують вже зараз термінових комплексних дій, спрямованих на коригування наявних макроекономічних дисбалансів.

Тактично питання може бути вирішено шляхом збільшення пенсійного віку, відміни спецпенсій, скороченням видатків, тощо. Але цілком зрозуміло, що стратегічно вирішення цієї проблеми без економічного зростання країни на сьогодні неможливо.

А отже, дуже важливого значення набуває запуск другого (державного) накопичувального рівня та реформування третього (недержавного) рівня пенсійної системи України.

Аналіз стану накопичувальної складової пенсійної системи за її елементами свідчить про те, що незважаючи на зареєстровані з 2007 року Верховній раді України 8 законопроектів, які мали на меті запуск другого накопичувального рівня систему так і не було запущено.

Причинами цього зокрема є те, що запуск другого накопичувального рівня пенсійної системи в різних варіаціях, але із загальним баченням пропонувалось/-ється здійснити спираючись на централізовану модель шляхом створення окремого державного/квазідержавного органу – Накопичувального фонду/Пенсійного казначейства.

Учасниками системи стануть громадяни, які на дату запуску не досягнуть 35 років, наповнення системи буде відбуватись за рахунок перерозподілу відрахувань ЄСВ (від 2 до 7%), і (в чому сходяться всі законопроекти) управління активами другого рівня мають здійснювати компанії з управління активами.

Отже мова йде про створення ще одного квазідержавного органу, на кшталт Нафтогазу який буде управляти та адмініструвати другий рівень пенсійної системи.

В той же час, фактично не здійснювався аналіз можливостей структурної трансформації та розробка нових підходів до моделі запровадження та функціонування другого рівня накопичувальної системи, зокрема:

аналіз стійкості пенсійної системи до навантаження у вигляді перерозподілу структури надходжень до Пенсійного фонду України при запуску другого рівня накопичувальної системи;

аналіз можливостей поточної інформаційної інфраструктури для запуску другого рівня накопичувальної системи в частині впливу електронних, цифрових та хмарних технологій, впровадження цифрового підпису та діджиталізації при функціонуванні другого рівня накопичувальної системи;

аналіз обсягу та можливості залучення до другого рівня накопичувальної системи осіб які знаходяться за межами України;

побудова прозорої та доступної системи обліку та контролю елементів другого накопичувального рівня пенсійної системи.

Другою складовою накопичувальної системи України є третій рівень пенсійної системи України – система недержавного пенсійного забезпечення, яка була запущена у 2004 році.

У далекому вже 2004 році здавалось, що пенсійна система України отримала третє дихання (другий подих системи було вирішено відкласти до кращих часів) у вигляді запуску третього накопичувального рівня добровільної системи недержавного пенсійного забезпечення (недержавних пенсійних фондів, страхових компаній та банківських пенсійних депозитних рахунків).

Але слід відверто сказати, що на 18-му році життя третій рівень так і не став тим чим він мав стати, та тим, чим він є в багатьох розвинутих країнах – джерелом внутрішніх довгострокових інвестицій.

Причинами такого стану третього рівня накопичувальної системи можна назвати:

складні бюрократичні процедури створення та функціонування недержавних пенсійних фондів;

відсутність чіткої і зрозумілої мотивації для роботодавців в участі в такій системі;

відсутність інструментів для ефективного та надійного інвестування пенсійних активів, тощо.

Але однією з найголовніших проблем, що стоїть на заваді розвитку та функціонуванню третього рівня пенсійної системи є відсутність реальної мотивації бути учасником недержавного пенсійного фонду.

Враховуючи зазначену проблематику третього рівня накопичувальної системи, **ОДИМ З НАПРЯМКІВ** перезапуску третього рівня має стати аналіз можливостей та механізмів використання нових фінансових інструментів для стимулювання:

залучення учасників до третього рівня накопичувальної системи;

підвищення ліквідності особистих активів для учасників третього рівня накопичувальної системи;

створення потужних недержавних пенсійних фондів як джерела довгострокових національних інвестиційних ресурсів.